Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 21ης Δεκεμβρίου 2016*

«Προδικαστική παραπομπή — Συμφωνία σύνδεσης ΕΟΚ-Τουρκίας — Απόφαση 1/80 — Άρθρο 7, πρώτο εδάφιο — Δικαίωμα διαμονής των μελών της οικογένειας Τούρκου εργαζομένου ενταγμένου στη νόμιμη αγορά εργασίας κράτους μέλους — Προϋποθέσεις — Δεν απαιτείται ένταξη του Τούρκου εργαζομένου στη νόμιμη αγορά εργασίας κατά τα τρία πρώτη έτη διαμονής του μέλους της οικογένειας»

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-508/15 και C-509/15,

με αντικείμενο αιτήσεις προδικαστικής απόφασης δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Verwaltungsgericht Berlin (διοικητικό πρωτοδικείο Βερολίνου, Γερμανία) με αποφάσεις της 9ης Ιουλίου 2015, οι οποίες περιήλθαν στο Δικαστήριο στις 24 Σεπτεμβρίου 2015, στο πλαίσιο των δικών

Sidika Ucar (C-508/15),

Recep Kilic (C-509/15)

κατά

Land Berlin,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους R. Silva de Lapuerta (εισηγήτρια), πρόεδρο τμήματος, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, C. G. Fernlund και S. Rodin, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Mengozzi

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η S. Ucar, εκπροσωπούμενη από τις P. Meyer, C. Rosenkranz και M. Wilken, Rechtsanwältine,

— το Land Berlin, εκπροσωπούμενο από τον M. Wehner,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους D. Martin και T. Maxian Rusche,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 15ης Σεπτεμβρίου 2016,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Οι υπό κρίση αιτήσεις προδικαστικής απόφασης αφορούν την ερμηνεία του άρθρου 7, πρώτο εδάφιο, της απόφασης 1/80 του Συμβουλίου Συνδέσεως, της 19ης Σεπτεμβρίου 1980, σχετικά με την προώθηση της συνδέσεως (στο εξής: απόφαση 1/80), η οποία επισυνάφθηκε στη Συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και της Τουρκίας, η οποία υπογράφηκε στις 12 Σεπτεμβρίου 1963 στην Άγκυρα από την Τουρκική Δημοκρατία, αφενός, και από τα κράτη μέλη της ΕΟΚ και την Κοινότητα, αφετέρου, και η οποία συνήφθη, εγκρίθηκε και επικυρώθηκε εξ ονόματος της Κοινότητας με την απόφαση 64/732/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 23ης Δεκεμβρίου 1963 (ΕΕ ειδ. έκδ. 11/001, σ. 48, στο εξής: συμφωνία σύνδεσης).

2 Οι αιτήσεις αυτές υποβλήθηκαν στο πλαίσιο δύο ενδίκων διαφορών μεταξύ, αφενός, της Sidika Ucar (υπόθεση C-508/15) και του Recep Kilic (υπόθεση C-509/15) και, αφετέρου, του Land Berlin (Land του Βερολίνου, Γερμανία) σχετικά με την απόφαση της Ausländerbehörde Berlin (υπηρεσίας αλλοδαπών του Βερολίνου, στο εξής: υπηρεσία αλλοδαπών) του Landesamt für Bürger- und Ordnungsangelegenheiten (υπηρεσίας του Land του Βερολίνου για υποθέσεις σχετικές με τους πολίτες και τη δημόσια τάξη, Γερμανία) να απορρίψει τις αντίστοιχες αιτήσεις που είχαν υποβάλει οι πρώτοι ζητώντας την παράταση της άδειας διαμονής τους στη Γερμανία, και, όσον αφορά τον R. Kilic, να διατάξει την απέλασή του από το έδαφος του κράτους μέλους αυτού.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η συμφωνία σύνδεσης

3 Από το άρθρο 2, παράγραφος 1, της συμφωνίας σύνδεσης προκύπτει ότι αντικείμενο της συμφωνίας είναι η προαγωγή της συνεχούς και ισόρροπης ενίσχυσης των εμπορικών και οικονομικών σχέσεων μεταξύ των μερών, λαμβανομένων πλήρως υπόψη της ανάγκης εξασφάλισης της επιταχυνόμενης ανάπτυξης της τουρκικής οικονομίας και της ανύψωσης του επιπέδου απασχόλησης και των όρων διαβίωσης του τουρκικού λαού.

4 Προς τούτο, η συμφωνία σύνδεσης περιλαμβάνει ένα προπαρασκευαστικό στάδιο, που παρέχει στην Τουρκική Δημοκρατία τη δυνατότητα να ενισχύσει την οικονομία της με την αρωγή της Κοινότητας (άρθρο 3), ένα μεταβατικό στάδιο, κατά το οποίο διασφαλίζεται η βαθμιαία σύσταση τελωνειακής ένωσης και η προσέγγιση των οικονομικών πολιτικών (άρθρο 4) και ένα τελικό στάδιο που βασίζεται στην τελωνειακή ένωση και συνεπάγεται την ενίσχυση του συντονισμού των οικονομικών πολιτικών των συμβαλλομένων μερών (άρθρο 5).

5 Κατά το άρθρο 12 της συμφωνίας σύνδεσης, το οποίο περιλαμβάνεται στον επιγραφόμενο «Εφαρμογή της μεταβατικής φάσεως» τίτλο ΙΙ:

«Τα συμβαλλόμενα μέρη συμφωνούν να εμπνέονται από τα άρθρα [45, 46 και 47 ΣΛΕΕ] για τη σταδιακή πραγματοποίηση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων μεταξύ τους.»

Το πρόσθετο πρωτόκολλο

6 Το πρόσθετο πρωτόκολλο, που υπογράφηκε στις 23 Νοεμβρίου 1970 στις Βρυξέλλες και συνάφθηκε, εγκρίθηκε και επικυρώθηκε εξ ονόματος της Κοινότητας με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2760/72 του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1972 (ΕΕ ειδ. έκδ. 11/002, σ. 149, στο εξής: πρόσθετο πρωτόκολλο), θεσπίζει, με το άρθρο του 1, τους όρους, τον τρόπο και τον ρυθμό εφαρμογής της μεταβατικής φάσης που προβλέπεται στο άρθρο 4 της συμφωνίας σύνδεσης.

7 Σύμφωνα με το άρθρο 62 αυτού, το πρόσθετο πρωτόκολλο αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της συμφωνίας σύνδεσης.

8 Το πρόσθετο πρωτόκολλο περιλαμβάνει τον τίτλο ΙΙ, που επιγράφεται «Διακίνηση προσώπων και υπηρεσιών», το κεφάλαιο Ι του οποίου αφορά τους εργαζομένους.

9 Το άρθρο 36 του πρόσθετου πρωτοκόλλου, το οποίο εντάσσεται στο κεφάλαιο Ι, προβλέπει ότι η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων μεταξύ των κρατών μελών της Κοινότητας και της Τουρκίας θα πραγματοποιηθεί σταδιακά, σύμφωνα με τις αρχές που διατυπώνονται στο άρθρο 12 της συμφωνίας σύνδεσης, μεταξύ της λήξης του δωδέκατου και του εικοστού δεύτερου έτους από την έναρξη ισχύος της εν λόγω συμφωνίας, και ότι το συμβούλιο σύνδεσης θα αποφασίσει περί των αναγκαίων για τον σκοπό αυτό διαδικασιών.

Η απόφαση 1/80

10 Το συμβούλιο σύνδεσης εξέδωσε στις 19 Σεπτεμβρίου 1980 την απόφαση 1/80. Τα άρθρα 6, 7 και 14 της απόφασης αυτής περιλαμβάνονται στο τμήμα 1, το οποίο αφορά τα ζητήματα σχετικά με την απασχόληση και την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, του κεφαλαίου ΙΙ (που επιγράφεται «Κοινωνικές διατάξεις») της ίδιας απόφασης.

11 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της εν λόγω απόφασης έχει ως κατωτέρω:

«Υπό την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 7 περί ελεύθερης προσβάσεως των μελών της οικογενείας του στην απασχόληση, ο Τούρκος εργαζόμενος που είναι ενταγμένος στη νόμιμη αγορά εργασίας κράτους μέλους:

— εφόσον έχει απασχοληθεί νομίμως επί ένα έτος, δικαιούται, εντός αυτού του κράτους μέλους, ανανεώσεως της ισχύουσας αδείας εργασίας του στον ίδιο εργοδότη, αν εξακολουθεί να κατέχει θέση εργασίας,

— εφόσον έχει απασχοληθεί νομίμως επί τρία έτη, και υπό την επιφύλαξη της αποδοτέας στους εργαζομένους των κρατών μελών της Κοινότητας προτεραιότητας, δικαιούται να αποδεχθεί, κατ' επιλογή του, άλλη προσφορά εργασίας, στο ίδιο επάγγελμα, που του γίνεται υπό συνήθεις συνθήκες από άλλον εργοδότη και έχει καταγραφεί από τις υπηρεσίες απασχολήσεως του οικείου κράτους μέλους·

— εφόσον έχει απασχοληθεί νομίμως επί τέσσερα έτη, έχει ελεύθερη πρόσβαση σε οποιαδήποτε μισθωτή δραστηριότητα της επιλογής του εντός αυτού του κράτους μέλους.»

12 Το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, της ίδιας απόφασης προβλέπει τα εξής:

«Τα μέλη της οικογένειας Τούρκου εργαζομένου ενταγμένου στη νόμιμη αγορά εργασίας κράτους μέλους, στα οποία έχει επιτραπεί να ζήσουν μαζί του:

— εφόσον διαμένουν νομίμως στο κράτος αυτό επί τρία τουλάχιστον έτη και υπό την επιφύλαξη της αποδοτέας στους εργαζομένους των κρατών μελών της Κοινότητας προτεραιότητας, δικαιούνται να αποδεχθούν οποιαδήποτε προσφορά εργασίας·

— εφόσον διαμένουν νομίμως στο κράτος αυτό επί πέντε τουλάχιστον έτη, έχουν ελεύθερη πρόσβαση σε οποιαδήποτε έμμισθη δραστηριότητα.»

13 Το άρθρο 14, παράγραφος 1, της απόφασης 1/80 ορίζει τα εξής:

«Οι διατάξεις του παρόντος τμήματος εφαρμόζονται υπό την επιφύλαξη των περιορισμών που δικαιολογούνται από λόγους δημοσίας τάξεως, δημοσίας ασφαλείας και δημοσίας υγείας.»

Το γερμανικό δίκαιο

14 Από την απόφαση περί παραπομπής στην υπόθεση C-509/15 προκύπτει ότι, τον Μάιο του 1997, η χορήγηση άδειας διαμονής επί γερμανικού εδάφους και, τον Απρίλιο του 1999, η παράταση τέτοιας άδειας διέπονταν, αφενός, από τον Gesetz über die Einreise und den Aufenthalt von Ausländern im Bundesgebiet (νόμο για την είσοδο και τη διαμονή των αλλοδαπών στο έδαφος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας), της 9ης Ιουλίου 1990 (*BGB1*. 1990 I, σ. 1354, στο εξής: AuslG), όπως ίσχυε στις 29 Οκτωβρίου 1997 (*BGBl*. 1997 I, σ. 2584), και, αφετέρου, από τη Verordnung zur Durchführung des Ausländergesetzes (κανονιστική απόφαση εφαρμογής του AuslG).

15 Κατά το άρθρο 7, παράγραφος 2, του AuslG, όπως ίσχυε στις 29 Οκτωβρίου 1997:

«Η άδεια διαμονής δεν χορηγείται κατά κανόνα, όταν:

[…]

2. ο αλλοδαπός δεν μπορεί να καλύψει τις βιοτικές του ανάγκες […] μέσω της εργασίας του, της περιουσίας του ή με άλλα ίδια μέσα […]».

16 Υπό τον τίτλο «Οικογενειακή επανένωση του αλλοδαπού», το άρθρο 17 του AuslG, όπως ίσχυε στις 29 Οκτωβρίου 1997, όριζε τα εξής:

«(1) Σε αλλοδαπό μέλος της οικογένειας ενός αλλοδαπού μπορεί, προς τον σκοπό της επιβαλλόμενης από το άρθρο 6 του [Grundgesetz (Συντάγματος)] προστασίας του γάμου και της οικογένειας, να χορηγηθεί, καθώς και να παραταθεί, άδεια διαμονής για την αποκατάσταση και διατήρηση της οικογενειακής συμβίωσης με τον αλλοδαπό που κατοικεί στο ομοσπονδιακό έδαφος.

(2) Η άδεια διαμονής επιτρέπεται να χορηγηθεί για τον περιγραφόμενο στην παράγραφο 1 σκοπό, μόνον όταν

1. ο αλλοδαπός κατέχει άδεια διαμονής ή έχει δικαίωμα διαμονής,

2. υπάρχει επαρκής διαθέσιμος χώρος κατοικίας και

3. οι ανάγκες διαβίωσης του μέλους της οικογένειας καλύπτονται από την προσωπική εργασία του αλλοδαπού, από την προσωπική του περιουσία ή με άλλα προσωπικά του μέσα· για την αποτροπή ιδιαιτέρως δύσκολων καταστάσεων, άδεια διαμονής μπορεί να χορηγείται όταν οι ανάγκες διαβίωσης καλύπτονται ακόμη και από την προσωπική εργασία του νόμιμα ή υπό καθεστώς ανοχής διαμένοντος στο εσωτερικό της χώρας μέλους της οικογένειας ή από ένα άλλο, υπόχρεο διατροφής, μέλος της οικογένειας.»

17 Σύμφωνα με το άρθρο 96, παράγραφος 4, του AuslG, όπως ίσχυε στις 29 Οκτωβρίου 1997, σε Τούρκους υπηκόους κάτω των 16 ετών, οι οποίοι πριν τις 15 Ιανουαρίου 1997 ήταν απαλλαγμένοι από την υποχρέωση κατοχής άδειας διαμονής και διαμένουν νόμιμα στο ομοσπονδιακό έδαφος, χορηγείται άδεια διαμονής σύμφωνα με τις προϋποθέσεις του άρθρου 17, παράγραφος 1, και κατά παρέκκλιση από το άρθρο 17, παράγραφος 2, σημεία 2 και 3, και το άρθρο 8, παράγραφος 1, σημεία 1 και 2.

18 Δυνάμει του άρθρου 28, παράγραφος 4, της κανονιστικής απόφασης εφαρμογής του AuslG, σε Τούρκους υπηκόους κάτω των 16 ετών, οι οποίοι κατέχουν εθνικό διαβατήριο ή ταυτότητα ανηλίκου εκδοθείσα εν είδει διαβατηρίου, χορηγείται αυτεπαγγέλτως, μέχρι τις 30 Ιουνίου 1998, άδεια διαμονής σύμφωνα με τις εφαρμοστέες νομικές διατάξεις, εφόσον αυτοί έχουν εισέλθει νόμιμα στη χώρα, διαμένουν έκτοτε νόμιμα στο ομοσπονδιακό έδαφος, ένας τουλάχιστον γονέας κατέχει άδεια διαμονής και έχει εκπληρωθεί η υποχρέωση δήλωσης κατοικίας.

19 Από την απόφαση περί παραπομπής στην υπόθεση C-508/15 προκύπτει ότι η χορήγηση άδειας διαμονής κατά τον Νοέμβριο του 2001, και η παράταση τέτοιας άδειας κατά τα έτη 2002 και 2004, διέπονταν από τις διατάξεις του AuslG, όπως τροποποιήθηκε με τους νόμους της 16ης Φεβρουαρίου 2001 (*BGBl.* 2001 I, σ. 266) και της 9ης Ιανουαρίου 2002 (*BGBl.* 2002 I, σ. 361). Υπό τον τίτλο «Επανένωση συζύγων», το άρθρο 18 του AuslG, όπως τροποποιήθηκε, προέβλεπε τα εξής:

«(1) Στον σύζυγο αλλοδαπού χορηγείται άδεια διαμονής σύμφωνα με το άρθρο 17, όταν ο αλλοδαπός

[…]

3. κατέχει άδεια διαμονής, ο γάμος υφίσταται κατά τον χρόνο εισόδου του αλλοδαπού στη χώρα και έχει δηλωθεί από αυτόν κατά την πρώτη του αίτηση για τη χορήγηση άδειας διαμονής […]

[…]

(2) Είναι δυνατή η χορήγηση άδειας διαμονής κατά παρέκκλιση από την παράγραφο 1, σημείο 3.»

20 Τέλος, από τις αποφάσεις περί παραπομπής προκύπτει ότι, όσον αφορά τις διαφορές των κύριων δικών, οι εθνικές διατάξεις οι οποίες είχαν εφαρμογή στην παράταση της άδειας διαμονής κατά το έτος 2006, στην έκδοση άδειας διαμονής δυνάμει της συμφωνίας σύνδεσης καθώς και στην απέλαση ήταν ο Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet (νόμος για τη διαμονή, την απασχόληση και την ένταξη των αλλοδαπών στο έδαφος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας), της 30ής Ιουλίου 2004 (*BGBl.* 2004 I, σ. 1950), καθώς και η δημοσιευμένη στις 25 Φεβρουαρίου 2008 έκδοση του ίδιου αυτού νόμου (*BGBl.* 2008 I, σ. 162) (στο εξής: AufenthG).

21 Το άρθρο 4, παράγραφος 5, του AufenthG όριζε τα εξής:

«Αλλοδαπός ο οποίος απολαύει δικαιώματος διαμονής κατ' εφαρμογήν της [συμφωνίας σύνδεσης] υποχρεούται να αποδεικνύει την ύπαρξη του δικαιώματος αυτού διά της κατοχής άδειας διαμονής, εφόσον δεν διαθέτει άδεια εγκατάστασης ή άδεια μόνιμης διαμονής εντός της ΕΚ. Η άδεια διαμονής χορηγείται κατόπιν αίτησης.»

22 Υπό τον τίτλο «Γενικές προϋποθέσεις χορήγησης», το άρθρο 5 του AufenthG είχε ως ακολούθως:

«(1) Η χορήγηση άδειας διαμονής προϋποθέτει κατά κανόνα

1. την ύπαρξη επαρκών μέσων διαβίωσης

[…]».

23 Το άρθρο 8 του AufenthG, με τίτλο «Παράταση της άδειας διαμονής», προέβλεπε τα εξής:

«(1) Για την παράταση της άδειας διαμονής εφαρμόζονται οι ίδιες διατάξεις που εφαρμόζονται και για τη χορήγηση.

[…]»

24 Κατά το άρθρο 11, παράγραφος 1, του AufenthG:

«Αλλοδαπός ο οποίος έχει απελαθεί, απομακρυνθεί ή επαναπροωθηθεί στα σύνορα δεν επιτρέπεται να εισέλθει εκ νέου και να παραμείνει στη Γερμανία. Δεν του χορηγείται άδεια διαμονής, έστω και αν συντρέχουν οι απαιτούμενες προς τούτο προϋποθέσεις του παρόντος νόμου […]».

25 Το άρθρο 27 του AufenthG, το οποίο καθιερώνει την αρχή της οικογενειακής επανένωσης, όριζε τα κατωτέρω:

«(1) Προς τον σκοπό της προστασίας του γάμου και της οικογένειας σύμφωνα με το άρθρο 6 του [Grundgesetz (Συντάγματος)], χορηγείται και παρατείνεται άδεια διαμονής για αλλοδαπά μέλη της οικογένειας, με σκοπό την αποκατάσταση και διατήρηση της οικογενειακής συμβίωσης στο ομοσπονδιακό έδαφος (οικογενειακή επανένωση).

[…]»

26 Υπό τον τίτλο «Επανένωση των συζύγων», το άρθρο 30 του AufenthG προέβλεπε τα εξής:

«(1) Στον σύζυγο αλλοδαπού χορηγείται άδεια διαμονής, όταν ο αλλοδαπός

1. κατέχει άδεια εγκατάστασης.

[…]»

27 Κατά το άρθρο 53 του AufenthG:

«Ο αλλοδαπός απελαύνεται

1. όταν έχει καταδικαστεί τελεσίδικα, λόγω ενός ή περισσοτέρων εκ προθέσεως τελεσθέντων αδικημάτων, σε ποινή στερητική της ελευθερίας ή ποινή για ανηλίκους διάρκειας τουλάχιστον τριών ετών ή έχει καταδικαστεί τελεσίδικα, λόγω εκ προθέσεως τελεσθέντων αδικημάτων κατά τα πέντε τελευταία έτη, σε περισσότερες της μίας ποινές στερητικές της ελευθερίας ή ποινές για ανηλίκους, συνολικής διάρκειας τουλάχιστον τριών ετών, ή όταν έχει διαταχθεί, κατά την τελευταία τελεσίδικη καταδίκη του, η μετά την έκτιση της ποινής φύλαξη του καταδικασθέντος σε σωφρονιστικό κατάστημα για λόγους δημόσιας ασφάλειας.

2. όταν έχει καταδικασθεί τελεσίδικα για αδίκημα τελεσθέν εκ προθέσεως το οποίο συνιστά παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών […] σε ποινή για ανηλίκους τουλάχιστον δύο ετών ή σε ποινή στερητική της ελευθερίας χωρίς αναστολή εκτέλεσης της ποινής […]».

28 Κατά το άρθρο 55 του AufenthG:

«(1) Αλλοδαπός μπορεί να απελαθεί όταν η παραμονή του συνιστά κίνδυνο για τη δημόσια τάξη και για τη δημόσια ασφάλεια ή για άλλα μείζονα συμφέροντα της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας.

(2) Αλλοδαπός μπορεί να απελαθεί σύμφωνα με την παράγραφο 1 ιδίως όταν αυτός

[…]

2. έχει υποπέσει σε παράβαση νόμων, αποφάσεων ή δικαστικών ή διοικητικών μέτρων, η οποία δεν συνιστά μεμονωμένο ή αμελητέο γεγονός […]».

Οι διαφορές των κύριων δικών και τα προδικαστικά ερωτήματα

Η υπόθεση C-508/15

29 Η S. Ucar είναι υπήκοος Τουρκίας, η οποία το 1977 παντρεύτηκε τον επίσης Τούρκο υπήκοο O. Ucar. Το ζεύγος ζούσε στην Τουρκία. Μεταξύ των ετών 1978 και 1986, από τον γάμο αυτό γεννήθηκαν τέσσερα τέκνα. Ο γάμος λύθηκε το 1991.

30 Το ίδιο έτος, ο O. Ucar παντρεύτηκε Γερμανίδα υπήκοο με την οποία έζησε στο εξής στη Γερμανία. Το 1996 του χορηγήθηκε άδεια διαμονής αορίστου χρόνου από τις αρχές του εν λόγω κράτους μέλους. Ο γάμος λύθηκε το 1999.

31 Τον Σεπτέμβριο του 2000 η S. Ucar παντρεύτηκε εκ νέου με τον τέως σύζυγό της O. Ucar. Τον Νοέμβριο του 2001, συνοδευόμενη από το νεότερο εκ των κοινών τέκνων του ζεύγους, εισήλθε στη Γερμανία με θεώρηση εισόδου (βίζα) χορηγηθείσα προς τον σκοπό της οικογενειακής επανένωσης με τον σύζυγό της. Η υπηρεσία αλλοδαπών της χορήγησε στις 27 Νοεμβρίου 2001 άδεια διαμονής λόγω γάμου με ισχύ μέχρι τις 26 Νοεμβρίου 2002. Εκείνη την περίοδο ο O. Ucar εργαζόταν –από τον Μάιο του 2000– ως αρτοποιός με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας. Στα τέλη του 2001 ο O. Ucar αποχώρησε από αυτή την εργασία και από τις αρχές του 2002 άρχισε ανεξάρτητη επαγγελματική δραστηριότητα.

32 Κατά τη διαδικασία για την παράταση της άδειας διαμονής της, η S. Ucar επικαλέστηκε, προς απόδειξη της κάλυψης των βιοτικών της αναγκών, τα εισοδήματα του συζύγου της από την επαγγελματική δραστηριότητά του. Ως εκ τούτου, η άδεια διαμονής της παρατάθηκε αρχικά στις 28 Νοεμβρίου 2002 για δύο έτη και εν συνεχεία, στις 29 Νοεμβρίου 2004, επακολούθησε νέα παράταση μέχρι τις 28 Νοεμβρίου 2006, πάντοτε βάσει των εισοδημάτων του συζύγου της από την επαγγελματική δραστηριότητά του. Ο O. Ucar τερμάτισε τη μη μισθωτή επαγγελματική δραστηριότητά του τον Οκτώβριο του 2005 και, εν συνεχεία, προσλήφθηκε εκ νέου ως αρτοποιός με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας, ασκώντας τη δραστηριότητα αυτή αδιαλείπτως από την 1η Νοεμβρίου 2005 μέχρι τον Δεκέμβριο του 2011.

33 Στις 21 Νοεμβρίου 2006 η υπηρεσία αλλοδαπών χορήγησε στην S. Ucar άδεια διαμονής για οικογενειακή επανένωση, μνημονεύοντας το γεγονός ότι από τον Νοέμβριο του 2005 ο σύζυγός της εργαζόταν εκ νέου ως μισθωτός. Στη συνέχεια, η εν λόγω άδεια διαμονής παρατάθηκε επανειλημμένως, για τελευταία φορά μέχρι τις 12 Δεκεμβρίου 2013.

34 Στις 16 Αυγούστου 2013 η S. Ucar υπέβαλε αίτηση, δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 5, του AufenthG, για την έκδοση άδειας διαμονής λόγω δικαιώματος διαμονής αντλούμενου από τη συμφωνία σύνδεσης. Προς στήριξη της αίτησής της, η ενδιαφερομένη ισχυρίστηκε ότι πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 7, πρώτο εδάφιο, της απόφασης 1/80, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι, από τον Νοέμβριο του 2005, ο σύζυγός της ασκούσε αδιαλείπτως μισθωτή δραστηριότητα.

35 Με απόφαση της 6ης Μαΐου 2014, η υπηρεσία αλλοδαπών αρνήθηκε να παρατείνει εκ νέου την άδεια διαμονής λόγω γάμου που είχε χορηγήσει στην S. Ucar, εκτιμώντας ότι δεν καλύπτονται οι βιοτικές ανάγκες της. Επιπλέον, κρίνοντας ότι η ενδιαφερομένη δεν είχε αποκτήσει κανένα δικαίωμα διαμονής δυνάμει της συμφωνίας σύνδεσης, η εν λόγω υπηρεσία δεν της χορήγησε ούτε άδεια διαμονής βάσει του άρθρου 4, παράγραφος 5, του AufenthG σε συνδυασμό με το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, της απόφασης 1/80.

36 Συγκεκριμένα, κατά την υπηρεσία αλλοδαπών, για την κτήση δικαιώματος διαμονής βάσει των διατάξεων αυτών απαιτείται, αφενός, το μέλος της οικογένειας από το οποίο αντλείται το δικαίωμα επανένωσης να είναι ενταγμένο στην τοπική νόμιμη αγορά εργασίας ήδη κατά την πρώτη χορήγηση της άδειας διαμονής για οικογενειακή επανένωση και, αφετέρου, ο συντηρών να διατηρεί την ιδιότητα του μισθωτού για τα πρώτα τρία χρόνια μετά τη χορήγηση της άδειας διαμονής. Επομένως, δεν επαρκεί προς τούτο η εκ μέρους του συντηρούντος μεταγενέστερη απόκτηση της ιδιότητας του μισθωτού και η διατήρηση της ιδιότητας αυτής για τρία έτη. Τέλος, η υπηρεσία αλλοδαπών θεώρησε ότι η παράταση της άδειας διαμονής δεν μπορεί να εξομοιωθεί με έγκριση επανένωσης κατά την έννοια του άρθρου 7, πρώτο εδάφιο, της απόφασης 1/80, καθόσον, κατά τον χρόνο εισόδου της S. Ucar στη Γερμανία το 2001, της είχε ήδη επιτραπεί να κατοικήσει με τον σύζυγό της ως Τούρκο μισθωτό.

37 Η S. Ucar άσκησε προσφυγή κατά της από 6 Μαΐου 2014 απόφασης της υπηρεσίας αλλοδαπών ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, του Verwaltungsgericht Berlin (διοικητικού πρωτοδικείου Βερολίνου, Γερμανία).

38 Στο πλαίσιο της εν λόγω προσφυγής, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ως προς το περιεχόμενο του άρθρου 7, πρώτο εδάφιο, της απόφασης 1/80.

39 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Verwaltungsgericht Berlin (διοικητικό πρωτοδικείο Βερολίνου) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, πρώτη περίπτωση, της αποφάσεως 1/80 την έννοια ότι οι προϋποθέσεις εφαρμογής του πληρούνται ακόμη και στην περίπτωση που, πριν την τριετή νόμιμη διαμονή του μέλους της οικογένειας μαζί με τον Τούρκο μισθωτό ο οποίος είναι ενταγμένος στη νόμιμη αγορά εργασίας, είχε προηγηθεί χρονικό διάστημα κατά το οποίο ο κυρίως δικαιούχος, μετά την κατά την έννοια αυτής της διάταξης επιτραπείσα επανένωση, δεν ήταν ενταγμένος ως μισθωτός στη νόμιμη αγορά εργασίας του κράτους μέλους;

2) Έχει το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως 1/80 την έννοια ότι η παράταση της άδειας διαμονής πρέπει να εξομοιωθεί με την προβλεπόμενη από αυτή τη διάταξη έγκριση επανένωσης με Τούρκο μισθωτό ενταγμένο στη νόμιμη αγορά εργασίας, όταν το ενδιαφερόμενο μέλος της οικογένειας διαμένει αδιαλείπτως μαζί με τον Τούρκο εργαζόμενο από τη στιγμή της κατά την έννοια αυτής της διάταξης επανένωσή τους, αφότου όμως αυτός είχε αποχωρήσει από τη νόμιμη αγορά εργασίας του κράτους μέλους, επανεντασσόμενος σε αυτήν ως μισθωτός μόνον κατά το χρονικό σημείο παρατάσεως της εν λόγω άδειας;»

Η υπόθεση C-509/15

40 Ο R. Kilic είναι Τούρκος υπήκοος γεννηθείς στην Τουρκία στις 11 Νοεμβρίου 1993, κατά τη διάρκεια των διακοπών των γονέων του, Τούρκων υπηκόων, οι οποίοι κατά την περίοδο εκείνη κατοικούσαν ήδη στη Γερμανία. Ο R. Kilic εισήλθε στη Γερμανία στις 16 Απριλίου 1994. Κατά το χρονικό εκείνο σημείο, ο πατέρας του ήταν άνεργος για περισσότερο από ένα έτος. Η μητέρα του, η οποία ανέλαβε μόνη την ανατροφή του μετά τον χωρισμό των συζύγων, δηλαδή από τον Μάιο του 1996 μέχρι την ηλικία των 14 ετών, δεν ήταν ενταγμένη στην αγορά εργασίας. Μετά την καθιέρωση, τον Ιανουάριο του 1997, της υποχρέωσης κατοχής άδειας διαμονής για όλους τους Τούρκους υπηκόους ηλικίας κάτω των 16 ετών, χορηγήθηκε στον R. Kilic, στις 5 Μαΐου 1997, άδεια διαμονής με ισχύ μέχρι τις 5 Μαΐου 1999. Στις 30 Ιουνίου 1998, η μητέρα του άρχισε να ασκεί έμμισθη επαγγελματική δραστηριότητα, την οποία εξακολούθησε σχεδόν αδιαλείπτως μέχρι τον Απρίλιο του 2003, οπότε και της χορηγήθηκε άδεια μητρότητας και γονική άδεια αρκετών ετών.

41 Στις 23 Απριλίου 1999, η υπηρεσία αλλοδαπών παρέτεινε την άδεια διαμονής του R. Kilic για ένα έτος. Επισημαίνεται ότι, στο πλαίσιο της ανωτέρω διαδικασίας παράτασης της άδειας διαμονής του ενδιαφερομένου, προσκομίστηκε βεβαίωση του εργοδότη της μητέρας του. Εντούτοις, οι γερμανικές αρχές επισήμαναν ότι η τελευταία λάμβανε κοινωνικές παροχές, γεγονός όμως το οποίο, κατά την περίοδο εκείνη, δεν εμπόδιζε νομικά την παράταση της άδειας διαμονής του R. Kilic. Στη συνέχεια, η εν λόγω άδεια διαμονής παρατάθηκε επανειλημμένως για ορισμένο κάθε φορά χρόνο, τελευταία δε μέχρι τις 10 Νοεμβρίου 2011. Έκτοτε, στον R. Kilic χορηγούνται προσωρινά πιστοποιητικά.

42 Ο R. Kilic έχει προσαχθεί πολλές φορές ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων. Τελευταία φορά καταδικάστηκε με απόφαση του Amtsgericht Tiergarten (πρωτοβάθμιου ποινικού δικαστηρίου Tiergarten, Γερμανία) της 11ης Ιουνίου 2013 σε στερητική της ελευθερίας ποινή τριών ετών και τριών μηνών λόγω παραβατικότητας ανηλίκων και οργανωμένης εμπορίας ναρκωτικών ουσιών. Η τελευταία αυτή καταδικαστική απόφαση αναφέρει επίσης πολλές από τις προηγούμενες καταδίκες του R. Kilic, μεταξύ άλλων για σωματική βλάβη, απειλή, συναυτουργία σε ληστρική εκβίαση, παράνομη παρενόχληση και φθορά ξένης ιδιοκτησίας.

43 Πριν τις περιόδους κράτησής του, ο R. Kilic είχε εντελώς άστατη σχολική ζωή, εντούτοις στις 17 Ιουνίου 2011, κατά τη διάρκεια της κράτησής του, απέκτησε το βασικό απολυτήριο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

44 Με απόφαση της 24ης Ιουλίου 2014, η υπηρεσία αλλοδαπών αφενός μεν απέρριψε την αίτηση του R. Kilic για παράταση της άδειας διαμονής του, αφετέρου δε, βάσει του άρθρου 53, σημεία 1 και 2, σε συνδυασμό με το άρθρο 55 του AufenthG, διέταξε την απέλασή του από τη Γερμανία.

45 Κατά την υπηρεσία αλλοδαπών, ο R. Kilic δεν είχε δικαίωμα διαμονής δυνάμει της συμφωνίας σύνδεσης. Συγκεκριμένα, ουδέποτε απέκτησε δικαίωμα σύμφωνα με το άρθρο 7 της απόφασης 1/80, καθόσον οι γονείς του δεν ήταν ενταγμένοι στη νόμιμη αγορά εργασίας κατά τα τρία πρώτα χρόνια μετά την είσοδό του στο έδαφος της Γερμανίας.

46 Επιπλέον, εκτιμώντας, αφενός, λαμβανομένων υπόψη του πλήθους και της βαρύτητας των εγκληματικών πράξεων που είχε τελέσει ο ενδιαφερόμενος, ότι υφίσταται πιθανότητα τέλεσης νέων μελλοντικών αδικημάτων και, αφετέρου, ότι το πρόσωπο αυτό αντιπροσωπεύει σοβαρό κίνδυνο για σημαντικά συμφέροντα της κοινωνίας, η υπηρεσία αλλοδαπών έκρινε ότι συντρέχουν σοβαροί λόγοι δημόσιας τάξης και ασφάλειας για να διατάξει την απέλαση του R. Kilic. Συγκεκριμένα, κατά την υπηρεσία αλλοδαπών, η στάθμιση της πραγματικής και νομικής κατάστασης δικαιολογούσε το μέτρο αυτό, καθόσον το δημόσιο συμφέρον που εξυπηρετεί η απέλαση υπερτερούσε σαφώς έναντι του προσωπικού συμφέροντος του R. Kilic να διατηρήσει τους ασθενείς προσωπικούς δεσμούς του με την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας και να εξακολουθήσει να διαμένει στο κράτος αυτό.

47 Την 1η Σεπτεμβρίου 2014, ο R. Kilic, ο οποίος αφέθηκε ελεύθερος στις 27 Μαΐου 2015, άσκησε προσφυγή κατά της από 24 Ιουλίου 2014 απόφασης της υπηρεσίας αλλοδαπών ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, υποστηρίζοντας ότι είχε αποκτήσει δικαίωμα διαμονής δυνάμει του άρθρου 7 της απόφασης 1/80, επειδή η μητέρα του ήταν ενταγμένη στη νόμιμη αγορά εργασίας από τις 30 Ιουνίου 1998 και για περισσότερα από τρία χρόνια. Επομένως, κατά τον R. Kilic, η προστασία από την απέλαση που του παρέχει το άρθρο 14 της απόφασης 1/80 δεν αξιολογήθηκε επαρκώς στο πλαίσιο της στάθμισης των αντικρουόμενων συμφερόντων.

48 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Verwaltungsgericht Berlin (διοικητικό πρωτοδικείο Βερολίνου) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Μπορεί να γίνει λόγος για επιτρεπόμενη επανένωση κατά την έννοια του άρθρου 7 της απόφασης 1/80 στην περίπτωση κατά την οποία παρατείνεται η άδεια διαμονής του μέλους της οικογένειας, στο οποίο είχε προγενέστερα επιτραπεί η οικογενειακή επανένωση με τους κυρίως δικαιούχους που τότε δεν ήταν ενταγμένοι στην αγορά εργασίας, η παράταση δε αυτή χορηγείται σε χρονικό σημείο κατά το οποίο ο κυρίως δικαιούχος, με τον οποίο το μέλος της οικογένειας κατοικεί νόμιμα, είναι πλέον μισθωτός εργαζόμενος;»

49 Με απόφαση του Προέδρου του Δικαστηρίου της 27ης Οκτωβρίου 2015 αποφασίστηκε η συνεκδίκαση των υποθέσεων C-508/15 και C-509/15 προς διευκόλυνση της έγγραφης και της προφορικής διαδικασίας και προς έκδοση κοινής απόφασης.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Εισαγωγικές παρατηρήσεις

50 Οι υπό κρίση συνεκδικαζόμενες υποθέσεις αφορούν δύο Τούρκους υπηκόους, την S. Ucar και τον R. Kilic, οι οποίοι, υπό την ιδιότητα των μελών οικογένειας –συζύγου και υιού, αντιστοίχως– ενός επίσης Τούρκου υπηκόου νομίμως διαμένοντος στη Γερμανία, εγκαταστάθηκαν στο εν λόγω κράτος μέλος όπου διέμειναν νομίμως επί δεκαετία και πλέον, και στους οποίους οι γερμανικές αρχές αρνήθηκαν να παρατείνουν την άδεια διαμονής.

51 Υπενθυμίζεται εκ προοιμίου ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, στο πλαίσιο της διαδικασίας που προβλέπει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ για τη συνεργασία μεταξύ εθνικών δικαστηρίων και Δικαστηρίου, στο τελευταίο απόκειται να δώσει στο αιτούν δικαστήριο χρήσιμη απάντηση που να του παρέχει τη δυνατότητα επίλυσης της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί και ότι, υπό το πρίσμα αυτό, το Δικαστήριο μπορεί να αναδιατυπώσει, εφόσον το κρίνει αναγκαίο, τα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί (απόφαση της 8ης Δεκεμβρίου 2011, Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-157/10, EU:C:2011:813, σκέψη 18).

52 Εν προκειμένω, λαμβανομένων υπόψη των πραγματικών περιστατικών των δύο διαφορών των κύριων δικών, προκύπτει ότι το πρώτο προδικαστικό ερώτημα που υποβάλλεται στο πλαίσιο της υπόθεσης C-508/15 είναι επίσης κρίσιμο στην υπόθεση C-509/15, οπότε, προκειμένου να δοθεί στο αιτούν δικαστήριο χρήσιμη απάντηση που να του παρέχει τη δυνατότητα επίλυσης της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί, το πρώτο προδικαστικό ερώτημα που υποβάλλεται στο πλαίσιο της υπόθεσης C-508/15 πρέπει να εξεταστεί υπό το πρίσμα των πραγματικών περιστατικών αμφοτέρων των διαφορών των κύριων δικών.

Επί του πρώτου ερωτήματος στην υπόθεση C-508/15

53 Με το πρώτο του ερώτημα στην υπόθεση C-508/15, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, πρώτη περίπτωση, της απόφασης 1/80 έχει την έννοια ότι, κατά τη διάταξη αυτή, το μέλος της οικογένειας Τούρκου εργαζομένου στο οποίο επιτράπηκε η είσοδος στο κράτος μέλος υποδοχής προς τον σκοπό της οικογενειακής επανένωσης και το οποίο, από την είσοδό του στο έδαφος του οικείου κράτους μέλους, συμβιώνει με τον εν λόγω Τούρκο εργαζόμενο, αποκτά δικαίωμα διαμονής στο εν λόγω κράτος μέλος όταν η περίοδος των τριών ετών κατά την οποία ο τελευταίος πρέπει να είναι ενταγμένος στη νόμιμη αγορά εργασίας δεν ακολουθεί αμέσως μετά την άφιξη του ενδιαφερόμενου μέλους της οικογένειας στο κράτος μέλος υποδοχής, αλλά είναι μεταγενέστερη αυτής.

54 Προκαταρκτικώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά τις διατάξεις του άρθρου 7, πρώτο εδάφιο, της απόφασης 1/80, των οποίων το γράμμα είναι σαφές, ακριβές και απαλλαγμένο αιρέσεων, τα μέλη της οικογένειας Τούρκου εργαζομένου ενταγμένου στη νόμιμη αγορά εργασίας ενός κράτους μέλους, στα οποία έχει δοθεί άδεια επανένωσης με αυτόν, έχουν το δικαίωμα να αποδέχονται, υπό την επιφύλαξη της προτεραιότητας που αναγνωρίζεται στους εργαζομένους των κρατών μελών, οποιαδήποτε προσφορά εργασίας εφόσον διαμένουν νομίμως στο κράτος αυτό τουλάχιστον από τριετίας (πρώτη περίπτωση), καθώς και να αναλαμβάνουν ελεύθερα οποιαδήποτε έμμισθη δραστηριότητα της επιλογής τους εντός του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου διαμένουν νομίμως τουλάχιστον από πενταετίας (δεύτερη περίπτωση) (απόφαση της 17ης Απριλίου 1997, Kadiman, C-351/95, EU:C:1997:205, σκέψη 27).

55 Επομένως, δυνάμει της διάταξης αυτής, τα μέλη της οικογένειας Τούρκου εργαζομένου έχουν, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις που απαριθμούνται στη διάταξη αυτή, αυτοτελές δικαίωμα πρόσβασης στην αγορά εργασίας του κράτους μέλους υποδοχής. Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει επανειλημμένως ότι τα δικαιώματα τα οποία παρέχει το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, στα μέλη της οικογένειας Τούρκου εργαζομένου όσον αφορά την απασχόληση εντός του οικείου κράτους μέλους συνεπάγονται κατ' ανάγκη την ύπαρξη συνακόλουθου δικαιώματος διαμονής του ενδιαφερομένου, καθόσον σε διαφορετική περίπτωση καθίσταται άνευ ουσίας το δικαίωμα πρόσβασης στην αγορά εργασίας και πραγματικής άσκησης μισθωτής δραστηριότητας (απόφαση της 19ης Ιουλίου 2012, Dülger, C-451/11, EU:C:2012:504, σκέψη 28 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

56 Από το γράμμα της διάταξης αυτής προκύπτει ότι η κτήση των εκεί προβλεπόμενων δικαιωμάτων εξαρτάται από τη συνδρομή τριών σωρευτικών προϋποθέσεων, ήτοι ότι ο ενδιαφερόμενος είναι μέλος της οικογένειας Τούρκου εργαζομένου ενταγμένου στη νόμιμη αγορά εργασίας του κράτους μέλους υποδοχής, ότι του έχει δοθεί από τις αρμόδιες αρχές η άδεια να έλθει να συμβιώσει με τον εν λόγω εργαζόμενο στο οικείο κράτος, και, τέλος, ότι διαμένει στο ίδιο αυτό κράτος μέλος από τριετίας ή πενταετίας τουλάχιστον (β., συναφώς, απόφαση της 19ης Ιουλίου 2012, Dülger, C-451/11, EU:C:2012:504, σκέψη 29).

57 Όσον αφορά, καταρχάς, την προϋπόθεση σχετικά με την ένταξη του Τούρκου εργαζομένου στη νόμιμη αγορά εργασίας του κράτους μέλους υποδοχής, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η προϋπόθεση αυτή συνδέεται με την έννοια της «ένταξης στη νόμιμη αγορά εργασίας», το περιεχόμενο της οποίας είναι πανομοιότυπο με το αντίστοιχο της έννοιας του άρθρου 6, παράγραφος 1, της απόφασης 1/80, προσδιορίζει δηλαδή το σύνολο των εργαζομένων που έχουν συμμορφωθεί προς τις νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις του κράτους μέλους υποδοχής και έχουν επομένως το δικαίωμα να ασκούν επαγγελματική δραστηριότητα στο έδαφός του (β., συναφώς, απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2008, Altun, C-337/07, EU:C:2008:744, σκέψεις 22, 23 και 28).

58 Όσον αφορά, εν συνεχεία, την προϋπόθεση βάσει της οποίας επιβάλλεται να έχει δοθεί στο μέλος της οικογένειας η άδεια να έλθει να συμβιώσει με τον Τούρκο εργαζόμενο, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι η προϋπόθεση αυτή σκοπεί να αποκλείσει από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 7, πρώτο εδάφιο, της απόφασης 1/80 τα μέλη της οικογένειας του Τούρκου εργαζομένου που εισήλθαν στο έδαφος του

κράτους μέλους υποδοχής και κατοικούν εκεί κατά παράβαση της νομοθεσίας του κράτους μέλους αυτού (βλ., συναφώς, απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 2004, Cetinkaya, C-467/02, EU:C:2004:708, σκέψη 23).

59 Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η διάταξη αυτή καλύπτει την περίπτωση του Τούρκου υπηκόου ο οποίος, ως μέλος της οικογένειας Τούρκου εργαζομένου που είναι ή ήταν ενταγμένος στη νόμιμη αγορά εργασίας του κράτους μέλους υποδοχής, είτε ήλθε, αφού του χορηγήθηκε η σχετική άδεια, για να ζήσει μαζί με τον εν λόγω εργαζόμενο στα πλαίσια της οικογενειακής επανένωσης είτε γεννήθηκε και διαμένει ανέκαθεν στο κράτος αυτό (απόφαση της 18ης Ιουλίου 2007, Derin, C-325/05, EU:C:2007:442, σκέψη 48 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

60 Τέλος, όσον αφορά την προϋπόθεση της διαμονής, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, πρώτη περίπτωση, της απόφασης 1/80 επιβάλλει στο μέλος της οικογένειας Τούρκου εργαζομένου την υποχρέωση να έχει συμβιώσει αδιαλείπτως με τον εργαζόμενο αυτόν επί τουλάχιστον τρία έτη (απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2008, Altun, C-337/07, EU:C:2008:744, σκέψη 30).

61 Πράγματι, από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η διάταξη αυτή επιβάλλει την απαίτηση η οικογενειακή επανένωση, λόγω της οποίας επιτράπηκε στο μέλος της οικογένειας Τούρκου εργαζομένου η είσοδος στο κράτος μέλος υποδοχής, να εκδηλώνεται για ορισμένο χρονικό διάστημα μέσω πραγματικής συμβίωσης του πρώτου υπό την ίδια στέγη με τον δεύτερο, τούτο δε πρέπει να ισχύει καθ' όλο το χρονικό διάστημα κατά το οποίο ο ενδιαφερόμενος δεν πληροί ο ίδιος τις προϋποθέσεις πρόσβασης στην αγορά εργασίας του κράτους αυτού (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 16ης Μαρτίου 2000, Ergat, C-329/97, EU:C:2000:133, σκέψη 36).

62 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει υπογραμμίσει ότι, όσον αφορά την κατ' άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, της απόφασης 1/80 κτήση του δικαιώματος πρόσβασης του μέλους της οικογένειας Τούρκου εργαζομένου στην αγορά εργασίας του κράτους μέλους υποδοχής, η προϋπόθεση σχετικά με την ένταξη του τελευταίου στη νόμιμη αγορά εργασίας πρέπει να πληρούται, τουλάχιστον, κατά το χρονικό διάστημα της τριετούς συμβίωσης (απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2008, Altun, C-337/07, EU:C:2008:744, σκέψη 37).

63 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι αμφότεροι οι ενδιαφερόμενοι, η S. Ucar και ο R. Kilic, έλαβαν άδεια με σκοπό την επανένωσή τους στο κράτος μέλος υποδοχής με τα αντίστοιχα μέλη της οικογένειάς τους –υπενθυμίζεται δε ότι όλοι οι ανωτέρω είναι Τούρκοι υπήκοοι– καθώς και ότι ανέκαθεν συμβιώνουν η μεν πρώτη με τον σύζυγό της, ο δε δεύτερος με τη μητέρα του.

64 Δεν αμφισβητείται επίσης ότι ο σύζυγος της S. Ucar και η μητέρα του R. Kilic άσκησαν την τριετή αδιάλειπτη έμμισθη δραστηριότητα, η οποία συνεπάγεται ότι τα μέλη της οικογένειάς τους αποκτούν τα δικαιώματα του άρθρου 7, πρώτο εδάφιο, της απόφασης 1/80 όχι αμέσως μετά την άφιξη των προσφευγόντων των κύριων δικών στο έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής, αλλά μεταγενέστερα.

65 Επομένως, πρέπει να διευκρινιστεί αν, για την κτήση δικαιώματος διαμονής βάσει του άρθρου 7, πρώτο εδάφιο, της απόφασης 1/80, η προϋπόθεση σχετικά με την ένταξη του κυρίως δικαιούχου Τούρκου εργαζομένου στη νόμιμη αγορά εργασίας πρέπει κατ' ανάγκη να πληρούται τόσο κατά την ίδια την ημερομηνία άφιξης του ενδιαφερομένου μέλους της οικογένειας στο κράτος μέλος υποδοχής όσο και κατά τη διάρκεια των τριών ετών ή των πέντε ετών που ακολουθούν αμέσως μετά την ημερομηνία αυτή, όπως έκρινε η υπηρεσία αλλοδαπών και υποστηρίζει η Γερμανική Κυβέρνηση.

66 Πρώτον, υπογραμμίζεται ότι η προϋπόθεση αυτή δεν προβλέπεται ρητώς στο άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, της απόφασης 1/80.

67 Δεύτερον, το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, της απόφασης 1/80 πρέπει να ερμηνευθεί υπό το πρίσμα του σκοπού τον οποίο επιδιώκει η διάταξη αυτή και του συστήματος που αυτή καθιερώνει.

68 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι το σύστημα σταδιακής κτήσης δικαιωμάτων που προβλέπεται από το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, της απόφασης 1/80 έχει διττό σκοπό. Καταρχάς, πριν εκπνεύσει το αρχικό χρονικό διάστημα των τριών ετών, η εν λόγω διάταξη σκοπεί να καταστήσει δυνατή τη συμβίωση των μελών της οικογένειας του διακινούμενου εργαζομένου με αυτόν, έτσι ώστε, με την οικογενειακή επανένωση, να καταστεί πλέον ευχερής η απασχόληση και η διαμονή του Τούρκου εργαζομένου που έχει ήδη ενταχθεί νομίμως στο κράτος μέλος υποδοχής. Εν συνεχεία, η ίδια διάταξη σκοπεί να ενισχύσει τη μόνιμη ενσωμάτωση της οικογένειας του διακινούμενου εργαζομένου στο κράτος μέλος υποδοχής, παρέχοντας στο περί ου πρόκειται μέλος της οικογένειας, μετά τρία έτη νόμιμης διαμονής, τη δυνατότητα να αποκτήσει το ίδιο πρόσβαση στην αγορά εργασίας. Επομένως, ο ουσιώδης σκοπός που επιδιώκεται με τη διάταξη αυτή συνίσταται στην εδραίωση της θέσης του εν λόγω μέλους της οικογένειας, το οποίο, κατά το στάδιο αυτό, έχει ήδη ενταχθεί νομίμως στο κράτος μέλος υποδοχής, παρέχοντάς του τα μέσα για να κερδίζει τα προς το ζην στο οικείο κράτος και, ως εκ τούτου, για να αποκτήσει αυτοτελή θέση σε σχέση με τον διακινούμενο εργαζόμενο (απόφαση της 19ης Ιουλίου 2012, Dülger, C-451/11, EU:C:2012:504, σκέψεις 38 έως 40 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

69 Επομένως, λαμβανομένου επιπλέον υπόψη του γενικού σκοπού της απόφασης 1/80, ο οποίος συνίσταται στη βελτίωση, στον κοινωνικό τομέα, του καθεστώτος του οποίου απολαύουν οι Τούρκοι εργαζόμενοι και τα μέλη της οικογένειάς τους εν όψει της σταδιακής πραγμάτωσης της ελεύθερης κυκλοφορίας, το σύστημα που τίθεται σε εφαρμογή ειδικά από το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, της ίδιας απόφασης αποβλέπει στη δημιουργία ευνοϊκών προϋποθέσεων για την οικογενειακή επανένωση στο κράτος μέλος υποδοχής (απόφαση της 29ης Μαρτίου 2012, Kahveci, C-7/10 και C-9/10, EU:C:2012:180, σκέψη 34).

70 Όμως, η προτεινόμενη από τη Γερμανική Κυβέρνηση ερμηνεία του άρθρου 7, πρώτο εδάφιο, πρώτη περίπτωση, της απόφασης 1/80, σύμφωνα με την οποία, υπό περιστάσεις όπως οι επίμαχες στις κύριες δίκες, ένας Τούρκος υπήκοος όπως η S. Ucar ή ο R. Kilic δεν μπορεί να επικαλεστεί τα δικαιώματα που παρέχει η διάταξη αυτή για τον λόγο και μόνον ότι η περίοδος των τριών ετών κατά τη διάρκεια της οποίας ο κυρίως δικαιούχος Τούρκος εργαζόμενος άσκησε αδιαλείπτως έμμισθη δραστηριότητα δεν ακολούθησε αμέσως μετά την ημερομηνία της οικογενειακής επανένωσης, είναι υπέρμετρα συσταλτική υπό το πρίσμα του σκοπού τον οποίο επιδιώκει η εν λόγω διάταξη.

71 Εκτός αυτού επισημαίνεται ότι, αν γίνει δεκτή η ερμηνεία αυτή, τα ενδιαφερόμενα μέλη της οικογένειας που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 6, παράγραφος 1, της απόφασης 1/80 δεν θα αποκτήσουν σε καμία περίπτωση δικαίωμα πρόσβασης στην αγορά εργασίας του κράτους μέλους υποδοχής, οπότε δεν θα μπορέσουν να εδραιώσουν τη θέση τους στο εν λόγω κράτος μέλος, τούτο δε ακόμα και αν έχουν διαμείνει νόμιμα σε αυτό για πολλά έτη, έχοντας, καταρχήν, ενσωματωθεί πλήρως στο κράτος αυτό και έχοντας συμβιώσει με τον Τούρκο υπήκοο από την ημερομηνία άφιξής τους στο κράτος μέλος υποδοχής, και μάλιστα για χρονικό διάστημα κατά τη διάρκεια του οποίου ο εν λόγω υπήκοος άσκησε αδιαλείπτως έμμισθη δραστηριότητα για τρία ή πέντε έτη τουλάχιστον, κατάσταση η οποία δεν συνάδει με τον σκοπό του άρθρου 7, πρώτο εδάφιο, της απόφασης 1/80.

72 Από κανένα στοιχείο του γράμματος της τελευταίας αυτής διάταξης ή, εν γένει, του κειμένου της απόφασης 1/80 δεν δύναται να συναχθεί ότι βούληση των συντακτών της απόφασης αυτής ήταν να αποκλείσουν τη δυνατότητα των μελών της οικογένειας μιας τόσο σημαντικής κατηγορίας Τούρκων εργαζομένων να τύχουν εφαρμογής των δικαιωμάτων που προβλέπει το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, της απόφασης 1/80.

73 Επιπλέον, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η άσκηση των δικαιωμάτων που παρέχονται στους Τούρκους υπηκόους βάσει της απόφασης 1/80 δεν εξαρτάται από καμία προϋπόθεση σχετική με τον λόγο για τον οποίο τους παρασχέθηκε αρχικώς δικαίωμα εισόδου και διαμονής στο κράτος μέλος υποδοχής (απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2008, Altun, C-337/07, EU:C:2008:744, σκέψη 42 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

74 Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το άρθρο 6, παράγραφος 1, της απόφασης 1/80 αφορά τους Τούρκους υπηκόους που έχουν την ιδιότητα του εργαζομένου στο κράτος μέλος υποδοχής, χωρίς ωστόσο να απαιτεί να εισήλθαν στην Ένωση ως εργαζόμενοι, οπότε είναι δυνατόν να απέκτησαν την εν λόγω ιδιότητα μετά την είσοδό τους σε αυτήν (βλ., συναφώς, απόφαση της 24ης Ιανουαρίου 2008, Payir κ.λπ., C-294/06, EU:C:2008:36, σκέψη 38).

75 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, προκειμένου το μέλος της οικογένειας του κυρίως δικαιούχου Τούρκου εργαζομένου να αποκτήσει δικαίωμα διαμονής βάσει του άρθρου 7, πρώτο εδάφιο, της απόφασης 1/80, η προϋπόθεση σχετικά με την ένταξη του τελευταίου εργαζομένου στη νόμιμη αγορά εργασίας δεν χρειάζεται κατ' ανάγκη να πληρούται τόσο κατά την ίδια την ημερομηνία άφιξης του ενδιαφερομένου μέλους της οικογένειας στο κράτος μέλος υποδοχής όσο και κατά τη διάρκεια των τριών ετών ή των πέντε ετών που ακολουθούν αμέσως μετά την ημερομηνία αυτή.

76 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, η απάντηση που πρέπει να δοθεί στο πρώτο ερώτημα της υπόθεσης C-508/15 είναι ότι το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, πρώτη περίπτωση, της απόφασης 1/80 έχει την έννοια ότι, κατά τη διάταξη αυτή, το μέλος της οικογένειας Τούρκου εργαζομένου στο οποίο επιτράπηκε η είσοδος στο κράτος μέλος υποδοχής προς τον σκοπό της οικογενειακής επανένωσης και το οποίο, από την είσοδό του στο έδαφος του οικείου κράτους μέλους, συμβιώνει με τον εν λόγω Τούρκο εργαζόμενο, αποκτά δικαίωμα διαμονής στο εν λόγω κράτος μέλος ακόμα και όταν η ελάχιστη περίοδος των τριών ετών κατά την οποία ο τελευταίος πρέπει να είναι ενταγμένος στη νόμιμη αγορά εργασίας δεν ακολουθεί αμέσως μετά την άφιξη του ενδιαφερόμενου μέλους της οικογένειας στο κράτος μέλος υποδοχής, αλλά είναι μεταγενέστερη αυτής.

Επί του δεύτερου ερωτήματος στην υπόθεση C-508/15 και επί του ερωτήματος στην υπόθεση C-509/15

77 Κατόπιν της απάντησης που δόθηκε στο πρώτο ερώτημα της υπόθεσης C-508/15, παρέλκει η απάντηση στο δεύτερο ερώτημα της ίδιας υπόθεσης καθώς και στο ερώτημα της υπόθεσης C-509/15.

Επί των δικαστικών εξόδων

78 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, πρώτη περίπτωση, της απόφασης 1/80 του Συμβουλίου Συνδέσεως, της 19ης Σεπτεμβρίου 1980, σχετικά με την προώθηση της συνδέσεως, έχει την έννοια ότι, κατά τη διάταξη αυτή, το μέλος της οικογένειας Τούρκου εργαζομένου στο οποίο επιτράπηκε η είσοδος στο κράτος μέλος υποδοχής προς τον σκοπό της οικογενειακής επανένωσης και το οποίο, από την είσοδό του στο έδαφος του οικείου κράτους μέλους, συμβιώνει με τον εν λόγω Τούρκο εργαζόμενο, αποκτά δικαίωμα διαμονής στο εν λόγω κράτος μέλος ακόμα και όταν η ελάχιστη περίοδος των τριών ετών κατά την οποία ο τελευταίος πρέπει να είναι ενταγμένος στη νόμιμη αγορά εργασίας δεν ακολουθεί αμέσως μετά την άφιξη του ενδιαφερόμενου μέλους της οικογένειας στο κράτος μέλος υποδοχής, αλλά είναι μεταγενέστερη αυτής.

(υπογραφές)